

**«МАХУХІАНА» ЯК ОСОБИСТИЙ МІФ
ОЛЕКСАНДРА ДУВІНСЬКОГО.
Роздуми про черкаську виставку**

Ольга Гладун

У Черкаському обласному художньому музеї 17 лютого 2011 року відкрилась виставка єврейського художника Олександра Дувінського за дивною назвою «Махухіана».

Олександр уже відомий глядачам як організатор та учасник культурних проєктів, ініційованих Черкаським обласним благодійним єврейським фондом «Турбота поколінь — Хесед Дорот» (виставка-інсталяція «Лабіринти Тори») та молодіжних художніх акцій творчого об'єднання «G-D». Саме О. Дувінський своїми інсталяціями та вмінням організувати арт-простір перетворював збірну, здавалося б хаотично підібрану експозицію на цілісну подію: мотивував та створював сурреалістичні ігрові переходи від одного артефакта до іншого.

Тепер на глядацький суд він представив серію своїх скульптур під назвою «Махухіана або Друге пришестя цвяха».

Власне, сам персонаж — Хухонька Махухонька — маленьке створіння з довгим носом, великими очима, що, власне, говорить про активне сприйняття нею світу. У свою чергу, кожна скульптурка — ілюстрація до постмодерністських пригод Махухоньки. За своє коротке мистецьке життя, а народилась Хухонька влітку 2010 року, героїня встигла зайнятися танцями, гімнастикою та стриптизом, протистояти ворогам, славити Батьківщину, вийти заміж, зробити кар'єру, вести народ до світлого майбутнього.

Нелегке життя маленької Хухоньки має відчуття глядач, якого спіткають випробування під час перегляду виставки. Адже об'єкти не мають назв, вони лише позначені цифрами, а відповідний супровідний текст до кожного з них глядач мусить прочитати на окремій стіні з життєм героя. Так О. Дувінський намагається виразити ідею переваги тексту над зображенням.

Окрім Махухоньки на виставці представлені й інші об'єкти. Кожен експонат має натяк на утилітарність і цілком може бути використаний в інтер'єрі. Деякі Махухоньки знадобляться для зберігання прикрас, а об'єкти, що мають назви «Привид національної ідеї, що виникає при прослуховуванні опери «Смерть за царя»», або «Трипільці взяли за голову, але вже було пізно», у щоденному житті можуть використовуватись як парасольниці, панчішниця, капелюшниця.

Усі експонати виготовлені з металу, якому було призначене забуття — іржаві цвяхи, дріт, незрозумілі деталі невідомих механізмів. Як розпо-

відає автор, вони свого часу були знайдені на вулицях міста, на березі Дніпра. Збиранням матеріалу для Олександрових робіт із цікавістю займалися його друзі-художники. Саме тому виставка має ще одну назву: «Друге пришесть цвяха».

Ця дивна експозиція отримала великий резонанс серед населення міста та у ЗМІ. Її незвичайність спонукала до певних роздумів:

Теперішня культура євреїв є явищем, що виникло на новому ґрунті та у нових умовах. Єврейські художники завжди намагалися знайти баланс між асиміляцією цінностей місцевої культури та самовираженням, активно впливали на культурне середовище, не декларуючи свого походження, але й не приховуючи його. Невизначеним залишається питання, що у їхній творчості свідчить про їх походження, окрім багатоплановості та багат шаровості єврейської свідомості, небажання обмежувати себе етнічними або фольклорними рамками.

Тема походження присутня у потаємній, глибинній символіці творчих концепцій скульптора-інсталатора О. Дувінського. Невипадково для створення своїх металевих об'єктів, які є основою виставки «Махухіана», він використовує те залізо, яке для людини вже перестало існувати, було викинуте, загублене, перебувало на шляху до утилізації. Спрямовуючи свою увагу саме на такий матеріал, художник створює форми, які знову потрапляють у поле зору людини і навіть претендують на місце у сфері тонких енергій. Скульптури О. Дувінського точніше було б назвати «об'єктами дивного матеріального походження». За їх допомогою Олександр творить арт-дійсність, внутрішній світ, в основі якого певна ідея.

Так він створив декілька металевих скульптур: літаки у валянцях, собача упряж, наїзниця на дворучній пилці, сом на колесах та величезний човен-риба, що проковтнув кілька картин. На глибоке переконання О. Дувінського, об'єкти повинні були наближатися до стану розпаду, адже матеріальне не може претендувати на вічність — це прерогатива духовного. За глибоким переконанням автора, за допомогою матеріальних засобів не можна створити, передати духовне. Використовуючи іржаве залізо, скульптор хоче показати безглуздість абсолютизації матеріального.

У своїх інсталяціях художник намагається відродити відчуття історії, поєднати в ігровому контексті минуле, сучасність та віртуальне майбутнє.

Відомо, що подібне «подвійне кодування», іронія, гра — м'які стратегії деконструкції. Але сучасне мистецтво користується більш жорсткою мовою. Тому толерантна у своєму виразі група все частіше змушена звертатися до стратегії шоку, яка є провідною для сучасного мистецтва. Смісл її дії — ввести глядача у ситуацію шоку, щоб відчуття світу, сприйняття його

очистились і були готові до нового структурування. Це стратегія інверсії, різкої зміни орієнтирів, зміщення з конвенційної позиції існування.

На нашу думку, героїня виставки — Махухонька — є втіленням особливого проекту міфосторії та особистісного трікстерства О. Дувінського. Трікстер — архаїчний персонаж ранньої міфології практично всіх народів (локі — сканд., койот (півн.-амер.), величезне джерело енергії для майбутнього розвитку. Шахрай-пустун, він завжди одночасно творець і руйнівник. Трікстер — нелюдина і надлюдина, тварина і божественна істота. У нього немає свідомих бажань, він не знає ні добра, ні зла. Трікстер — це фігура, що втілює в собі фізичні пристрасті та бажання непідвладні розуму; подвійність та амбівалентність є його основними характеристиками. Будь-які дії Трікстера не піддаються однозначній оцінці, у тому числі й етичній, не вкладаються в межі «позитивного» або «негативного». Незважаючи на це, тільки завдяки його діям усі цінності знаходять своє дійсне значення, тому своїми витівками Трікстер здатний зруйнувати існуючі звичаї та стереотипи, перетворити сталі звичаї у фарс. Його основна функція — зняття суперечностей між високою мудрістю та простотою буденного життя. На цьому й будується особиста міфологія Хухоньки-Махухоньки, яка є втіленням єврейської людини, що виживає, творить та, здавалося б, легко-важно грає, створюючи особливий динамічний міфосвіт, у якому реалізована навіть ідея першопредка.

Складається враження, що Олександр пропонує новий проект історії єврейства. Показовою в ракурсі переосмислення традиційних моделей є робота Шломо Занда, який, досліджуючи єврейську історіографію, ставить питання про існування «вічного» єврейського народу, основа якого — не біблейська історія, а спільна міфологія нащадків прозелітів з Африки, Європи та Росії¹. Створення нової міфосторії як її «пригадування» є прагненням визначити сучасну єврейську ідентичність, перш за все, в протонаціональному або національному ракурсах, тобто, не засновуючись на традиційному аналізі релігійних ідей євреїв, а на вивченні їх функціонування як «живого національного організму» (С. Дубнов).

С. Барон, досліджуючи соціальну та релігійну історію євреїв, секрет їх перманентної історичної потенції вбачає у способі життя, що існує взагалі поза віруваннями та релігійними доктринами. Шломо Занд пише: «Єврейська метаідентичність повинна витримати серйозну трансформацію та пристосування до бурхливої та мінливої культурної дійсності»².

Показовим є те, що історія Хухоньки-Махухоньки, її стиль мислення (що втілено у специфічній мові) виступає своєрідною моделлю індивідуалізації, «шляху до себе», усвідомлення «особистого міфу», реалізації потенціалу (термін К. Юнга)³. Але, на думку К. Юнга, індивідуалізація має бути

запереченням самої архетипності. Мета індивідуації — позбавляти «Я» оманливого одягу персони, з одного боку, і сугестивної сили первісних образів, з іншого. Лише долаючи ці дві перешкоди, людина підходить до свого істинного стану.

Символом індивідуації як картографії свідомого та несвідомого виступає тревелог. Тревелог (англ. travelogue — подорож, опис подорожі) — текст про подорож, означає не тільки хронологію самої подорожі, але й рефлексію та переживання побаченого. Сучасний тревелог поєднує мистецтво інтелектуальної подорожі зі здатністю проникати в життя та культуру іншої країни, відновлюючи її неочевидні, але міцні зв'язки зі світом. Жанр тревелога є ефективною моделлю для створення різноманітних культурних текстів, зокрема специфічного музейного «видовища», розвиток подієвості на відміну від статичності класичного музею, наближення експозиції до сюжетної дії (практики хеппенінга, акції, перформанси, інсталяції тощо)⁴.

Експозиція перетворюється у багатовимірне шоу, об'єктом якого є не річ, а експозиційна тема, подія, явище, процес. В концепції подорожі простір предметів втілюється у простір ідей. Залучення глядача до історичного перебігу подій відбувається різними способами, традиційно — фотографії, відеосюжети, цитати, у виставці «Махухіана» — відтворенням «слідів» міфологічних подій.

Епатажність, постійний супротив, характерний для творчості Олександра Дувінського, можна віднести до специфіки єврейства як постійного зусилля до парадоксу. Несподівано, вигадана історія виступає реальністю, а «реальна» історія стає міфом. Це спонукає глядача замислитися над тим, що є вектором «перманентного шляху-втечі до Творця» (О. Дувінський), та як розпізнати тих оманливих ідолів, що тотально спотворюють реальність.

Примітки

1. Занд Ш. Кто и как избрал еврейский народ? / пер. с ивр. М. Урицкого/ Шломо Занд. — М.: Эксмо, 2010. — 544 с. — (Подлинная история)

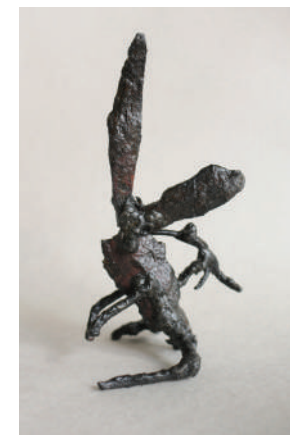
2. Там само. — С. 536.

3. налитическая психология: прошлое и настоящее / К.Г. Юнг, Э. Мэмюэлс, В.Одайник, Дж. Хаббэк; Сост. В.В. Зеленский, А.М. Руткевич. — М.: Мартис, 1995. — 320 с. — (Классики зарубежной психологии).

4. Майстровская М.Т. Образ и пространство в экспозициях искусств // Музейное дело и художественное образование: материалы третьих, четвертых, пятых Боголюбовских чтений, 1996, 1997, 1998 / Саратов. гос. худож. музей им. А.Н. Радищева; [редкол.: Г.М. Кормакулина (отв. ред.) и др.] / М.Т.Майстровская — Саратов: Слово, 2000. — 179 с.

1	4
2	5
3	

1. На відкритті виставки.
2. Художник Олександр Дувінський і Наталя Вернидуб, його муза та куратор виставки.
3. Махухонька легко утримує лінію горизонту.
4. Зайка («Як Хухонька малим п'ястуном була, жала собі на Зайчику да йойним мозгом пряталась, як звичайний паразит. А Зайчику з таго нічаго не було — мозг ушастому — реч непотребная: стане фляософом — засмутиться...»).
5. Набір для художнього пошкрябування «VIP-автівок» (автомобілі VIP-персон).

